

Všetky odbory sa majú zameriavať na hospodársky život

Rudolf Steiner

Zdroj: GA 301 [14], str. 219, 4/1991, 11.05.1920

Deti by mali od začiatku nadobudnúť pocit, že použitie desatinného zlomku spočíva vlastne na ľudskej konvencii, na nejakom druhu ľudskej pohodlnosti. Mali by získať ďalší pocit, že použitie desatinného zlomku vlastne nie je nič iné, ako pokračovanie tých metód, ktoré všade spočívajú v základoch našich čísel. Tým, že počítame do 10, a potom je číslo 10 znova obsiahnuté v 20 (= dvakrát 10) potom je pri 20 uzavretý nový desiatkový rad, a tak ďalej. Ak počítame naľavo s rovnakým princípom, s ktorým počítame pri vyučovaní desatinných zlomkov napravo, tak dieťa môže získať nejaké poňatie o tom, že je to vlastne relatívne, že by som mohol získať jednotku tým, že desatinný zlomok posuniem o dve miesta doprava. Táto konvenčnosť, ktorá je ukrytá v operácii delenia, by mala byť deťom vštepovaná už od začiatku. Potom by boli zasadené do sociálneho poriadku aj ďalšie konvencie. Na mnohých miestach by vymizla falošná viera v autoritu, ak by bolo do detskej duše privedené všetko to, čo je už dopredu stanovené, čo spočíva v podstate na dohovore.

Predovšetkým sa ale výchovné umenie preniknuté duchovnou vedou bude snažiť o také utváranie, aby dieťa v období od výmeny zubov až k pohlavnej zrelosti dospelo k tomu s ohľadom na všetko to, čo sme si povedali o životných obdobiach a o nástupe schopností v týchto životných obdobiach - že bude mať predstavu o praktickom živote. Každý jednotlivý predmet by mal byť použitý na to, aby bolo dieťa privedené k predstave o praktickom živote. Keď dieťa správne chápeme, potom naozaj okolo 12. roku necháme nastúpiť fyzikálne a chemické vyučovanie a učivo o mineráloch v tom zmysle, ako sme to tu rozviedli. Ale aj vyučovanie počítania budeme v tomto období utvárať tak alebo azda už okolo 11. roku aby obsahovalo niečo z toho, čo už prijalo do svojho charakteru všetko fyzikálne, všetko chemické vyučovanie a vyučovanie o mineráloch: zameranie na to praktické. V počítaní by malo dieťa hlavne získať predstavu o tom, ako sa diskontuje zmenka, ako sa počíta úrok, ako používať vkladnú knižku, aká korešpondencia vyplýva z obchodných, počtárskych a ostatných vzťahov medzi podnikmi. Ďalej by malo byť vyučovanie medzi 12. a 14., 15. rokom zariadené tak, aby malo približne 15-ročné dieťa, opúšťajúce ľudovú školu alebo postupujúce na vyššiu školu, reálnu predstavu o najdôležitejších oblastiach života.

Ja viem, že proti tomuto princípu bude obvykle namietané: áno, odkiaľ má na to všetko človek vziať čas? Kde vziať čas, aby dieťa malo skutočnú predstavu o tom, ako sa vyrába papier, ako sa vyrába mydlo, ako sa vyrábajú cigarety, a tak ďalej? Ale keď sa vec náležite zariadi, tak sa dá zhrnúť to typické, napríklad znázorniť typické priemyselné odvetvia alebo dopravné pomery. Môže sa to doviest' až k tomu, že dieťa nekráča svetom ako niekto, kto má všemožné klapky na očiach, ale že vie, o čo ide v jeho najbližšom okolí, ktoré ho obklopuje. Skutočne zažívame, že mestské deti nemajú žiadne poňatie o tom, ako sa odlišuje jačmeň od pšenice. Na druhej strane zažívame, že deti, v ktorých blízkosti azda nie je práve fabrika na mydlo, nemajú žiadne poňatie o tom, ako sa mydlo vyrába. Ale niekedy dokonca aj keď existuje fabrika na mydlo v ich blízkosti, aj tak deti nevedia, ako sa vyrába mydlo, pretože sa na to nedbá, aby bol človek skutočne oboznámený s tým, čo má ľudstvo práve dnes vo svojom okolí a ako dospelo ku kultúrnej a civilizačnej pozícii, na ktorej sa nachádza. V súčasnosti vôbec existuje len malý sklon počítat' vo vývoji ľudstva s tým, čo je nezmerateľné.

Uvážte, ako veľa ľudí dnes nastupuje a vystupuje z električky bez toho, aby mali čo i len povrchnú predstavu o tom, ako je také vozidlo skonštruované a uvádzané do pohybu a tak ďalej. Prirodzene sa nesmie to, čo hovorím, nejako radikalizovať, ale v podstate platí: dnes neustále využívame kultúrne prostriedky bez toho, aby sme mali nejaké poňatie o tom, čo v týchto kultúrnych prostriedkoch pôsobí. Nie bezdôvodne sme sa stali práve z týchto príčin nervóznym pokolením. Pretože ak nás neustále obklopujú pomery, ktoré nechápeme, budeme zmätení, aj keď táto zmätenosť pôsobí len v našom podvedomí. Prirodzene človek nemôže poznať všetky jednotlivosti súčasného komplikovaného života, ale predsa sa dá niečo dosiahnuť práve v čase, keď sa okolo 12. roku života u človeka vytvára schopnosť, aby sila úsudku osvetlila to, čo prichádza spolu s pohlavnou zrelosťou. V tomto období je možné, aby sa dieťa oboznámilo s tým najdôležitejším, čo nám prináša v ústrety praktický život. Všetko to, na čo človek nenatrafí v rámci svojho vlastného povolania, by predsa len do istej miery nemalo byť pre neho záhadou. Ale pre človeka je záhadou to, ako sa vedú účtovné knihy, ak človek sám nie je účtovníkom; záhadou je pre človeka to, ako je spravovaná škola, ak on sám nie je práve učiteľom, a tak ďalej. Musí byť prekonané to, čo sa v našej dobe tak sociálne triešti. Musíme sa znovu učiť chápať sa.

Nesmieme nechať ležať ladom potenciál pre chápanie praktického života, ktorý je u detí k dispozícii. Namiesto mnohých často zbytočných slohových úloh písaných v škole, ako sú popisy všetkého možného neviem, čo za články sa niekedy píšu tu v republikánskom Švajčiarsku, vlastne, vidím to vo učebných programoch, ale nechcem sa do toho púšťať no namiesto toho všetkého, čo sa písalo napríklad v niekdajších monarchistických štátoch ako úlohy o „narodeninách monarchov“ a tak ďalej, mali by sa písať slohy, v ktorých sa bezprostredne odohráva podnikový život, čo sa deje v obchode a v priemysle. To azda vôbec nie je nejaký element, ktorý sa musí v základe riadiť idealizmom alebo duchovným zmýšľaním. Duchovné zmýšľanie nepotrebuje neustále zdôrazňovanie idealizmu a pestovanie ideálu. Duchovné zmýšľanie bude pestované tým, že človeka privedieme k pôsobeniu z ducha, že v ňom to, čo chce duchovne z roka na rok von, skutočne vynesieme na povrch. Tu sa potom pričleňuje globálne hľadisko k hľadisku jednotlivca.